

Građani na straži: Lokalni pristup u smanjivanju rasprostranjenosti oružja

Jelena Šapić i Filip Stojanović

REZIME

Ovim predlogom javne politike pilotiramo ideju o lokalizaciji politika za legalizaciju nelegalnog lakog i malokalibarskog naoružanja (SALW) i podizanja bezbednosne kulture rukovanja vatrenim oružjem u legalnom posedu. Ideje za lokalizaciju ovih politika dobili smo u razgovoru sa građanima i predstavnicima širokog kruga institucija, i organizacija civilnog društva u Zemunu, Mladenovcu i Nišu. Izdvojili smo iskustva Finske i Švajcarske, zemalja sa većom količinom SALW po glavi stanovnika od Srbije, i Rumunije koja ima strože propise o posedovanju oružja kao korisne za sagledavanje mogućnosti za koordinirano delovanje predstavnika sektora bezbednosti, nevladinih organizacija i medija na nacionalnom i lokalnom nivou, i njihovo uključivanje u informisanje i podsticanje građana da legalizuju ili predaju nelegalno oružje i aktivno učestvuju u prevenciji zloupotrebe vatrenog oružja. Predloge za novi pristup promotivnim kampanjama za legalizaciju nelegalnog oružja i podizanje bezbednosne kulture – polazeći od različitih bezbednosnih potreba i motivacija građana za posedovanje i predaju oružja proverili smo u širokom krugu sagovornika na međunarodnom i nacionalnom nivou koji prilaze problemu oružja iz ugla evropskih i regionalnih politika za razoružanje, uočenih veza između nasilja u porodici, vršnjačkog nasilja i rasprostranjenosti vatrenog oružja i potencijala lovačkih i streljačkih udruženja da se uključe u kampanje za sprečavanje zloupotrebe vatrenog oružja. Nadamo se da će predlozi izloženi u ovom tekstu biti od koristi autorima nove Strategije za kontrolu SALW za period 2017-2020. koja je u pripremi.

1 Pojmovi vatreno oružje, oružje i lako i malokalibarsko oružje se koriste kao sinonimi u tekstu.

2 Svi pojmovi u ovom tekstu odnose se podjednako na osobe ženskog i muškog pola.

3 Globalni održivi cilj razvoja 16 glasi: promovisati miroljubiva i inkluzivna društva za održivi razvoj, obezbediti pristup pravdi za sve i izgraditi efikasne, pouzdane i inkluzivne institucije na svim nivoima. Posebno je važan podcilj 16.4 koji se odnosi na smanjivanje nezakonitih tokova oružja. Cilj 5 odnosi se na postizanje rodne ravnopravnosti i osnaživanja svih žena i devojčica, dok podcilj 5.2 propisuje eliminisanje svih oblika nasilja nad ženama i devojčicama.

4 Strategija kontrole streljačkog i lakog oružja u Republici Srbiji za period 2010-2015. godine („Sl. glasnik RS“ br. 36/2010).

5 Zakon o oružju i municiji („Sl. glasnik RS“ br. 20/2015).

6 Zakon o sprečavanju nasilja u porodici („Sl. glasnik RS“ br. 94/2016).

7 Krivični zakonik („Sl. glasnik RS“ br. 85/2005, 88/2005 - ispr., 107/2005 - ispr., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014 i 94/2016).

8 Nacionalna strategija za mlade za period od 2015-2025 („Sl. glasnik RS“, br. 22/2015).

9 Akcioni plan za sprovođenje Nacionalne strategije za mlade za period 2015-2017 („Sl. glasnik RS“, br. 70/2015)

10 Protokol UN-a protiv ilegalne proizvodnje i trafikinga vatrenim oružjem, njegovim delovima i municijom (jun 2001. godine, stupio na snagu jula 2005); Akcioni program UN-a za sprečavanje, suzbijanje i iskorenjivanje ilegalne trgovine SALW-om u svim aspektima (jul 2001. godine); Međunarodni instrument koji omogućuje državama da identifikuju i prate SALW na pravovremen i pouzdan način (decembar 2005); Dokument OEBS-a o streljačkom i lakom oružju (novembar 2000. godine); Kodeks ponašanja Evropske unije (EU) pri izvozu oružja (jun 1998. godine).

11 *The EU Global Strategy*, dostupno na: <http://bit.ly/1Ugbzka> (pristupljeno 11. 11. 2017).

12 Trieste Western Balkans Summit 2017, dostupno na: <http://bit.ly/2AXnhcK> (pristupljeno 19. 11. 2017).

13 Strategija kontrole streljačkog i lakog oružja u Republici Srbiji za period 2010-2015. godine.

Ovaj predlog javne politike nastao je u okviru projekta „Građani na straži: učešće javnosti i lokalizacija sektora bezbednosti“ koji je Centar za istraživanje javnih politika realizovao uz podršku Odjeljenja za demokratizaciju pri Misiji OEBS-a u Srbiji. Projekat je sproveden u tri lokalne zajednice – u Zemunu, Mladenovcu i Nišu, sa ciljem ispitivanja mogućnosti lokalizacije kampanja za legalizovanje i predaju vatrenog oružja u Srbiji. Takođe, cilj je bio da se identifikuju mogućnosti lokalnih zajednica za učešće u kampanjama. Ovaj projekat se oslanja na dugogodišnja istraživanja CENTRA o uticaju lakog i malokalibarskog oružja na ljudsku bezbednost („Rodno zasnovano nasilje i zloupotreba oružja“ (2017), „Posedovanje vatrenog oružja i ljudska bezbednost: da li nas oružje štiti ili plaši?“ (2016), „Oružje na meti“ (2014)).

1. UVOD

Brojni strateški dokumenti i zakoni prepoznaju važnost legalizacije i smanjivanje stokova ilegalnog vatrenog oružja¹ i podizanje kulture posedovanja oružja u sklopu jačanja bezbednosti građana,² a posebno ranjivih grupa, što je sadržano i u obavezama koje je Srbija preuzela u vezi sa ostvarivanjem Globalnih ciljeva održivog razvoja Ujedinjenih nacija.³ To su pre svega: Strategija kontrole streljačkog i lakog oružja (2010-2015);⁴ Zakon o oružju i municiji⁵ koji je, između ostalog, bio inspirisan i pojavom nekoliko masovnih ubistava legalnim i ilegalnim vatrenim oružjem, uveo strože odredbe za izdavanje dozvola za držanje oružja i pooštrio kažnjavanje lica koja poseduju ilegalno oružje; Zakon o sprečavanju nasilja u porodici⁶ i dopunjeni Krivični zakonik⁷ koji, takođe, uvodi strože kazne za posedovanje ilegalnog oružja. Ujedno rasprostranjenost vatrenog oružja kao pretnja ljudskoj bezbednosti prepoznata je u drugim dokumentima, kao na primer Nacionalna strategija za mlade za period od 2015-2025. godine⁸ i prateći akcioni plan za period 2015-2017,⁹ koji ističu važnost preventivnog delovanja i izdvajaju sredstva za ove aktivnosti na nacionalnom i lokalnom nivou.

Istovremeno, Srbija je kao potpisnica brojnih međunarodnih sporazuma¹⁰ i kao kandidat za članstvo u Evropskoj uniji (EU) preuzela niz obaveza koje se tiču rasprostranjenosti oružja. Borba protiv terorizma, ekstremizma, radikalizacije i organizovanog kriminala predstavlja važan deo globalne, evropske, spoljnopolitičke i bezbednosne strategije¹¹ i evropske politike na Zapadnom Balkanu.¹² U deklaraciji lidera Zapadnog Balkana i predstavnika Evropske unije, izdatoj posle Samita u Trstu (eng. *Trieste Western Balkans Summit 2017*), podržani su predlozi za unapređenje borbe protiv trgovine streljačkim i lakim naoružanjem (eng. *Small Arms and Light Weapons*, u daljem tekstu: SALW) kroz bolju fizičku zaštitu skladišta zaliha vatrenog oružja i podsticanje dobrovoljne predaje oružja.

Dokument je organizovan u šest celina. U uvodnom delu predstavljen je značaj Republike Srbije (RS) u borbi protiv rasprostranjenosti ilegalnog oružja i dosadašnja normativna praksa koja se bavi pitanjima vatrenog oružja. U drugoj celini predočeni su podaci o rasprostranjenosti vatrenog oružja u Srbiji i lokalnim zajednicama (Zemunu, Nišu i Mladenovcu), kao i nalazi istraživanja o motivima

posjedovanja i razlozima rasprostranjenosti vatrenog oružja. U trećem delu ukratko je predstavljena metodologija koja je korišćena u ovom istraživanju. Četvrta celina prati načine lokalizacija kampanja za predaju ilegalnog oružja kroz procese legalizacije koje raspisuje Ministarstvo unutrašnjih poslova (MUP) i stavove učesnika istraživanja o konkretnim načinima lokalizacije ovih kampanja. Na kraju date su smernice za unapređenje saradnje na nacionalnom i lokanom nivou i predlozi za unapređenje postojećih modela saradnje. Zatim su date preporuke za podizanje svesti o rizicima od vatrenog oružja, edukaciju maloletnih lica i konkretni načini lokalizacija kampanja.

2. KONTEKST ISTRAŽIVANJA

U fokusu ovog predloga javne politike jeste nova Strategija za kontrolu streljačkog i lakog oružja (SALW) u Republici Srbiji za period 2017-2022, čija je izrada u toku. U ovom predlogu razmatra se mogućnost uključivanja građana i širokog kruga lokalnih institucija i organizacija civilnog društva (OCD) u sprovođenje akcija legalizacije ilegalnog oružja i podizanje bezbednosne kulture posjedovanja legalnog oružja, odnosno lokalizacija nacionalnih aktivnosti predviđenih ovom strategijom.

Tokom sprovođenja prve nacionalne strategije za kontrolu SALW-a za period 2010-2015. godine,¹⁴ donet je samo jedan akcioni plan (AP) za čije sprovođenje nisu bila opredeljena posebna sredstva, već su za ove potrebe korišćena ograničena sredstva nosilaca aktivnosti. Strategija je kao opšti cilj imala uspostavljanje „jedinstvenog nacionalnog sistema efikasne kontrole streljačkog i lakog oružja u RS kojim će se smanjiti količina oružja u ilegalnom posedu i broj zloupotreba oružja u legalnom posedu i povećati opšta bezbednost građana i društva u celini.”¹⁵ Tokom sprovođenja strategije uspostavljen je zakonodavni okvir u skladu sa propisima EU, formiran je Savet za streljačko i lako oružje i imenovan Nacionalni koordinator za streljačko i lako oružje.¹⁶ Međutim, specifični ciljevi definisani Strategijom, kao što su informisanje javnosti o negativnim posledicama zloupotrebe SALW-a, edukacija građana i pravnih lica o rizicima od vatrenog oružja, efikasno planiranje i sprovođenje dugoročnih i redovnih akcija kontrole SALW-a u cilju njegovog prikupljanja (legalizacija) ili oduzimanja i uništavanja i uključivanje civilnog društva u konsultacije i podršku primeni Strategije ispunjeni su delimično, ili su izostali.

Tokom trajanja prethodne strategije sprovedena je tek jedna akcija legalizacije i predaje oružja, koja je, ako se izuzme akcija „Sablja“, dala najbolje rezultate. Takođe, tokom ovog perioda sprovedene su tri nacionalne kampanje za promociju legalizacije oružja i podizanje kulture rukovanja vatrenim oružjem.¹⁷ Informisanje građana o ovim temama bilo je najčešće svedeno na istupe predstavnika Ministarstva unutrašnjih poslova u medijima sa nacionalnom pokrivenošću i bilo je – nedovoljno.

Prema predlogu pregovaračke pozicije Srbije za pridruživanje EU, rok za usvajanje nove Strategije za kontrolu SALW-a za period 2017-2022. godine bila je 2016. godina.¹⁸ Radna grupa za izradu ove strategije formirana je u oktobru 2017. i u proces konsultacija uključena je Vladina kancelarija za saradnju sa civilnim društvom koja, kao državna institucija, deluje kao posrednik između državnog i civilnog sektora. S obzirom na to da je rok za usvajanje

14 Akcioni plan za sprovođenje Strategije kontrole streljačkog i lakog oružja u Republici Srbiji za period 2010-2015. godine („Sl. glasnik RS“ br. 73/2013) – Ministarstvo unutrašnjih poslova (MUP) kao nosilac procesa izrade nove strategije i nadležno resorno telo za njeno sprovođenje prepoznalo je ovaj raskorak i nastoji da ga prevaziđe time što je izradi AP-a pristupilo odmah na početku novog ciklusa.

15 Strategija kontrole streljačkog i lakog oružja u Republici Srbiji za period 2010-2015. godine („Sl. glasnik RS“ br. 36/2010): 3.

16 Dragan Kotarlič i Slobodan Joksimović, „Usklađivanje zakonske regulative Republike Srbije sa Strategijom EU za borbu protiv nedozvoljenog sakupljanja i prometa lakog i streljačkog naoružanja i municije – stepen usklađenosti i neophodne mere“, Vojno delo 3 (2015): 265.

17 2011. godine sprovedena je kampanja „Ne dozvoli da tvoje oružje učestvuje u proslavi“, 2015. godine „Proslavi srcem, ne oružjem“ i 2016. godine „Da ne bude kasno“.

strategije prekoračen, postoji bojazan da povodom važnog strateškog dokumenta neće biti organizovana javna rasprava i da će šira zainteresovana javnost, odnosno eksperti i predstavnici civilnog društva, biti isključeni iz konsultacija u vezi sa ovim dokumentom, te da neće imati prilike da daju svoje predloge za unapređenje teksta.

U ovom predlogu javne politike razmatraju se mogućnosti za uključivanje lokalnih samouprava, lokalnih saveta za bezbednost, kancelarija za mlade i organizacija civilnog društva, uključujući lovačka i streljačka udruženja, ženske organizacije koje pružaju pomoć žrtvama nasilja u porodici i drugih OCD i lokalnih medija u efikasno informisanje građana o mogućnostima za legalizaciju ilegalnog vatrenog oružja i promovisanje kulture bezbednog posedovanja vatrenog oružja. Ovakve lokalne akcije sprovodile bi se u koordinaciji sa Ministarstvom unutrašnjih poslova i u skladu sa utvrđenim ciljevima nove strategije za kontrolu SALW-a.

3. METODOLOGIJA

Rezultati izloženi u ovom predlogu javne politike nastali su na osnovu kvalitativnog istraživanja u formi fokus grupa, konsultacija i intervjua koji su sprovedeni u periodu od septembra do novembra 2017. i na osnovu analize sekundarne građe. Ukupno tri fokus grupe organizovane su sa građanima Zemuna (sedmo učesnika), Mladenovca (osmo učesnika) i Niša (šestoro učesnika). Konsultacije u Zemunu održane su sa članovima Lokalnog saveta za bezbednost, a u Nišu sa predstavnicima mesne zajednice Đuka Dinić, Lokalnim savetom za bezbednost, opštinom Palilula, Savetom za ljudska i manjinska prava, Nacionalnim savetom Roma, Centrom za razvoj civilnih resursa i streljačkim klubom „Safari“. U Mladenovcu, konsultacije su održane sa predsednikom opštine, Odborom za rodnu ravnopravnost, lovačkim udruženjem „Varovice“, streljačkim klubom „Filip Kljajić“, Centrom za promociju ljudskih i manjinskih prava (OKO) i Centrom za smeštaj i dnevni boravak dece i omladine ometene u razvoju. U fokus grupama i konsultacijama učestvovao je ukupno 41 ispitanik (20 žena i 21 muškarac).

Intervjui su bili organizovani sa predstavnicima ambasada i ministarstava unutrašnjih poslova Finske, Rumunije i Švajcarske.¹⁹ Konsultovana je dostupna akademska građa o problemu vatrenog oružja i analizirani su sekundarni podaci MUP-a, relevantni međunarodni, nacionalni i lokalni dokumenti. Nacrt preporuka ovog predloga javne politike razmatran je na panel diskusijama u tri lokalne zajednice i na nacionalnom nivou u formi okruglog stola sa predstavnicima nacionalnih i međunarodnih organizacija, kao što su: Nacionalna asocijacija za oružje (NAOS), Centar za kontrolu lakog naoružanja u Jugoistočnoj Evropi (eng. *South Eastern Europe Clearinghouse for the Control of Small Arms and Light Weapons*, u daljem tekstu: SEESAC), Autonomni ženski centar (AŽC), Beogradski fond za političku izuzetnost (BFPE), Krovna organizacija za mlade (KOMs), Kancelarija za saradnju sa civilnim društvom i dr.

4. RASPROSTRANJENOST I POSEDOVANJE ORUŽJA U SRBIJI

Prema podacima MUP-a iz decembra 2016. godine, u Srbiji je registrovano 973.790 komada vatrenog oružja. Prema procenama MUP-a i drugih organizacija u Srbiji postoji i oko 220.000 komada ilegalnog vatrenog oružja.²⁰ Iako je količina i legalnog i ilegalnog oružja u posedu građana smanjena u prethodnom periodu,

18 Predlog pregovaračke pozicije Republike Srbije za Poglavlje 24, dostupno na: <http://bit.ly/2zSRyfP>. (pristupljeno 18. 11. 2017).

19 Ove tri zemlje smo odabrali kao primere dobrih praksi u regulisanju držanja vatrenog oružja. Rumunski krovni zakon koji reguliše problematiku vatrenog oružja propisuje veoma stroge kriterijume za nabavljanje i držanje vatrenog oružja, dok se Finska i Švajcarska nalaze na vrhu liste zemalja koje proporcionalno imaju veliki broj oružja prema glavni stanovnika.

20 Do sada se u javnosti polemislalo procenom od 200.000-900.000 komada oružja. Dostupno na: <http://bit.ly/2zkd7GQ> (pristupljeno 12. 11. 2017).

ono i dalje predstavlja bezbednosni problem i učestalo se javlja kao sredstvo izvršenja kriminalnih radnji, nasilja i ubistava, često i u krugu najbližih srodnika i prijatelja, kao i u vršnjačkom nasilju.²¹

U dokumentu „Strateška procena javne bezbednosti“ iz 2017. navodi se da se velike količine vatrenog oružja, municije, eksploziva i eksplozivnih naprava mogu naći u posedu građana, o čemu govore i mnogobrojne zaplene.²² Tako su, na primer, u periodu od 2012-2017. godine protiv 7.838 osoba podnete krivične prijave za nedozvoljenu proizvodnju, držanje, nošenje i promet oružja.²³ Prema podacima MUP-a u posedu 3.026 mladih osoba, starosti od 18 do 30 godina, nalazilo se 4.093 komada vatrenog oružja. Iste godine su protiv mladih podnete krivične prijave zbog izvršenja 500 krivičnih dela „nedozvoljene proizvodnje, držanja, nošenja i prometa oružja i eksplozivnih materija“, kao i 1.240 prekršajnih prijava iz Člana 35 starog Zakona o oružju i municiji. I pored toga, borba protiv rasprostranjenosti i krijumčarenja ilegalnog oružja nije uvrštena u osam prioriternih ciljeva MUP-a u narednih pet godina.²⁴ Ovo čudi, tim pre jer je u istraživanjima ustanovljena jasna veza između povezanosti posedovanja ilegalnog i legalnog vatrenog oružja i smrtnih ishoda u slučajevima nasilja u porodici, dok istraživanja OCD-a pokazuju da raste prisustvo vatrenog oružja među mladima i u školama.²⁵

Broj registrovanog vatrenog oružja u Srbiji	Procena broja ilegalnog vatrenog oružja u Srbiji	Broj osoba koje poseduju registrovano vatreno oružje u Srbiji	Broj osoba koje poseduju dva ili više komada registrovanog vatrenog oružja	Broj osoba koje poseduju lovačko oružje	Broj osoba koje imaju dozvolu za nošenje vatrenog oružja
973.790	220.000	oko 550.000	168.811	317.947	691

Tabela 1. – Broj vatrenog oružja u Srbiji – Izvor: MUP, 2017.

	Broj osoba koje poseduju dva ili više komada registrovanog vatrenog oružja	Broj osoba koje poseduju lovačko oružje	Broj osoba koje imaju dozvolu za nošenje vatrenog oružja	Broj podnetih krivičnih prijava za nedozvoljenu proizvodnju, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija
Zemun	3411	3893	41	136
Niš	4464	8847	6	375
Mladeno- vac	1229	2127	1	66

Tabela 2. – Posedovanje vatrenog oružja u Zemunu, Nišu i Mladencu – Izvor: MUP, 2017.

Građani i predstavnici institucija u ove tri lokalne zajednice smatraju da su **motivi za široko rasprostranjeno posedovanje vatrenog oružja**: tradicija i ratna prošlost. Tradicija ili takozvana „kultura oružja“ označava skup kulturoloških elemenata koji favorizuju prisustvo, posedovanje i/ili korišćenje oružja među pojedincima

21, „Oružje na meti: Zloupotreba vatrenog oružja u Srbiji“, Centar za istraživanje javnih politika za UNDP-SEESAC, Beograd, april 2015.

22 *Strateška procena javne bezbednosti Republike Srbije* (Beograd: Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srbije, 2017), 45. Samo u proteklih 10 meseci (januar-novembar 2017. godine), MUP je zaplenio 1.035 komada vatrenog oružja (najviše pištolja 395 i pušaka 327) i oko 20.000 komada municije i otkrio jednu ilegalnu radionicu vatrenog oružja u Zaječaru. Takođe, u toku 2017. godine MUP je uništio 18.000 komada vatrenog oružja koje potiče iz policijskih zaplena i procesa legalizacije. I pored toga što je borba protiv ilegalnog oružja izuzeta iz prioriteta MUP-a, trenutne aktivnosti jasno ukazuju da MUP nastavlja borbu u suzbijanju trgovine narkoticima i oružjem – dostupno na: <http://bit.ly/2AP7vRo> (pristupljeno 12. 11. 2017).

23 Prema podacima MUP-a koji su dostavljeni na zahtev Centra za istraživanje javnih politika po osnovu Zakona o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja („Sl. glasnik RS“ br. 120/2004, 54/2007, 104/2009 i 36/2010).

24 Prioriteti u radu policije u narednih pet godina jesu: borba protiv organizovanog kriminala, suzbijanje proizvodnje i krijumčarenja droga, suzbijanje korupcije, borba protiv terorizma, borba protiv zloupotreba informaciono-komunikacionih tehnologija, unapređenje stanja javnog reda i mira, unapređenje bezbednosti saobraćaja i iregularna migracija i krijumčarenje ljudi. Dostupno na: <http://bit.ly/2jvc0wU> (pristupljeno 10. 11. 2017).

25 Marina Tadić, „Posedovanje vatrenog oružja i ljudska bezbednost: da li nas oružje štiti ili plaši?“, Centar za istraživanje javnih politika, Beograd, novembar 2016, 4; Jelena Šapić i Filip Stojanović, „Između nezaposlenosti i ekstremizma: šta su stvarni bezbednosni izazovi mladih u Novom Pazaru“, Centar za istraživanje javnih politika, Beograd, april 2017, 3.

ili grupama u društvu.²⁶ Začeci ovakve kulture vezuju se za pojavu hajduka za koje je oružje predstavljalo statusni simbol i odraz maskuliniteta.²⁷ Prema mišljenju učesnika istraživanja, usled rasplamsavanja ratnih sukoba devedesetih godina, došlo je do nekontrolisanog širenja vatrenog oružja. „Znate li koliko smo ratova prošli? Ljudi imaju oružje sa različitih ratišta“ (Mladenovac). „Tu su i veterani koji su odavde, ili okolnih mesta, otišli u ratove u različitim redovima vojske da se bore. Mnogi ljudi su zadržali oružje kod sebe da bi se eventualno odupreli nekom neprijatelju. Sad, pitanje je da li je taj neprijatelj stvaran, ili je negde to u glavama“ (Niš). Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija (SFRJ) imala je četvrtu najbrojniju vojsku u Evropi²⁸ i bila je jedan od najvećih proizvođača i izvoznika vatrenog oružja u Jugoistočnoj Evropi.²⁹ Tokom sukoba najveće količine nestale su iz neobezbeđenih skladišta, značajan broj donet je u kuće nakon okončanja sukoba, a nemali broj vatrenog oružja završio je u rukama kriminalaca. Sećanje na ratne prilike i sadašnje, često ratoborne poruke koje razmenjuju političari bivših jugoslovenskih republika, doprinose odluci građana da deo ovog oružja zadrže u svom posedu (Zemun).

26 Vladimir Cvetković, „Serbian Society and Gun Culture“, Sociologija Vol. XLVIII, N° 1 (2006): 41.

27 „Handgun Ownership and Armed Violence in the Western Balkans“, *Small Arms Survey, Issue Brief No, 4*, September 2014: 2.

28 Ibid.

29 Ian Davis, *Small Arms and Light Weapons in Federal Republic of Yugoslavia – the Nature of Problem*, London: Saferworld Report, 2002), 46.

30 Marina Tadić, „Posedovanje vatrenog oružja i ljudska bezbednost: da li nas oružje štiti ili plaši?“, Centar za istraživanje javnih politika, Beograd, novembar 2016, 4; Danijela Spasić i Marina Tadić, *Zloupotreba oružja i rodno zasnovano nasilje*, Centar za istraživanje javnih politika, Beograd, 2017; *Živeti sa nasleđem – Istraživanje o SALW, Republika Srbija, SACISCG*, Beograd, 2005.

31 Izveštaj Mreže „Žene protiv nasilja“ pokazuje da je u periodu od 2012-2016. godine trećina ubistava žena u porodično-partnerskom odnosu izvršena vatrenim oružjem. Izveštaji o femicidu za 2016, 2015, 2014. i 2013. Godinu, Mreža „Žene protiv nasilja“, dostupno na: <http://bit.ly/2mRrXPt> (pristupljeno 13.11.2017).

32 Danijela Spasić i Marina Tadić, *Zloupotreba oružja i rodno zasnovano nasilje*, Centar za istraživanje javnih politika, Beograd, 2017; „Srbija puna oružja: legalizovan tek svaki pištolj“, 021, dostupno na: <http://bit.ly/2yOAg34> (pristupljeno 15. 10. 2017).

33 *Procena pretnje od teškog i organizovanog kriminala*, Beograd: Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srbije, 2015: 78.

Još jedan široko rasprostranjeni motiv za posedovanje vatrenog oružja, koji su navodili građani u Nišu, Mladenovcu i Zemunu, jeste nepoverenje u institucije sistema i njihovu sposobnost da građanima pruže valjanu i pravovremenu zaštitu.³⁰ Prema ovogodišnjem istraživanju, motivi za posedovanje oružja od strane građana jesu nastojanja pojedinaca da osiguraju ličnu bezbednost i imovinu usled nepoverenja u institucije da će ih zaštititi. „Ja se ne osećam bezbedno, ne osećam se da će me država zaštititi ukoliko, na primer, neko upadne u stan, ne osećam da će država da mi pomogne, da će brzo da reaguje i da će efekti toga što se desilo biti ispitani kako treba“ (Zemun). Većina učesnika istraživanja istakla je da posedovanje vatrenog oružja u kući vidi kao izvor pretnje po bezbednost samih članova porodice: „Bila sam protiv da ta puška bude u našoj kući, ne osećam se sigurno da bude tu. Dosta male dece prođe, prosto se nikada ne zna“ (Zemun).

Članovi lovačkih i streljačkih udruženja vide lov i sport (streljaštvo) kao načine za promociju odgovorne upotrebe oružja i jačanja bezbednosne kulture. Većina građana smatra da mediji imaju negativnu ulogu u promociji bezbednosti građana jer često svojim sadržajima jačaju kulturu nasilja. Učesnici istraživanja izdvojili su mlade i žene kao najranjivije grupe kada su u pitanju rizici od upotrebe vatrenog oružja. Ove nalaze potvrđuju i pomenute analize MUP-a i dosadašnja istraživanja o povezanosti vatrenog oružja i rodno zasnovanog nasilja.³¹

Na pitanje „koji bi bili **motivi da građani predaju oružje nadležnim institucijama ili da ga legalizuju**“, učesnici istraživanja izdvajaju finansijske aspekte posedovanja oružja – visoke poreze i skupe lekarske preglede – i brigu za bezbednost porodice (Niš, Mladenovac). „Ne idem u lov više, stoji mi kući u ormanu, mislim zašto da provociram situaciju da li će neko doći kod mojih sinova, tako da sam poklonio svoju pušku“ (Zemun). Sa druge strane, u prethodnim istraživanjima CENTRA podaci su ukazali da visoki porezi ne doprinose većim efektima legalizacije oružja.³² Postojeće krivično-pravne sankcije za ilegalno posedovanje takođe su visoke, što ponovo ne utiče na držaoce ilegalnog oružja da ga legalizuju ili ga se odreknu u korist Republike Srbije.

Suprotno tome, kao motiv za povećanje količine oružja u ilegalnom posedu građani navode mogućnost zarade na ilegalnom tržištu oružja. Naime, cene oružja na ilegalnom tržištu u Zapadnoj Evropi i do deset puta su više u odnosu na tržište u RS i u zemljama u regionu.³³ Prema procenama MUP-a, određeni broj

vlasnika legalnog oružja, u cilju sticanja imovinske koristi, takvo oružje prodaje na ilegalnom tržištu, a potom lažno prijavljuje krađu ili gubitak oružja da bi se brisanjem iz evidencije oslobodili poreskih obaveza.³⁴

5. LOKALIZACIJA KAMPANJA ZA PREDAJU I LEGALIZACIJU ORUŽJA

Članom 46 Zakona o oružju i municiji ministru unutrašnjih poslova data je mogućnost raspisivanja periodičnih legalizacija oružja i municije onda kada to zahtevaju razlozi očuvanja bezbednosti građana i javnog reda i mira.³⁵ Ovim procesom pružena je mogućnost držaocima ilegalnog oružja da bez dokazivanja porekla i bez krivičnog i prekršajnog gonjenja predaju neregistrovano vatreno oružje i municiju time što se Član 348 Krivičnog zakonika RS ne primenjuje tokom trajanja legalizacija oružja.³⁶ Dok je operativni deo kampanja u nadležnosti MUP-a, informisanje građana kroz medijske i promotivne aktivnosti ostavlja mogućnost uključivanja šireg kruga različitih aktera.

Godina	Oružje	Municija
2003.	82.769	2.226.765
2007.	8.455	11.566
2015.	7.545	160.434
2016.	1.410	61.755
2017.	1.104	57.000
Ukupno	101.283	2.517.520

Tabela br. 3 – Rezultati legalizacija za predaju oružja i municije – Izvor: MUP, 2017.

Godina	Zemun	Niš	Mladenovac
2003.	814	Nema podataka	146
2007.	115	Nema podataka	29
2015.	120	130	18
2016.	20	18	1
2017.	8	11	1
Ukupno	1.077	159	195

Tabela br. 4 – Rezultati legalizacija za predaju oružja i municije u Zemunu, Nišu i Mladenovcu – Izvor: MUP, 2017.

Građani u Nišu, Zemunu i Mladenovcu kažu da **nisu dovoljno informisani o procesu legalizacije i predaje oružja** (npr. kada je počela, koji su uslovi i karakter legalizacije). Učesnici istraživanja tvrde da je preduslov uspešnih procesa legalizacije vatrene oružja poverenje u institucije sistema, a pre svega u policiju. Oni ističu da su vladavina prava i pravna država potrebni da bi se građani osetili bezbedno i odlučili da predaju komade oružja koje poseduju. Takođe, oni navode da je za motivisanje građana, važno voditi računa o specifičnim motivima lokalnih sredina da podrže ovakve akcije. Tako je, na primer, u Mladenovcu izuzetno jako institucionalno sećanje na masovno ubistvo u Velikoj Ivanči, počinjeno legalnim oružjem.

34 Ibid.

35 Legalizacija oružja i municije jeste postupak registracije ili predaje neregistrovanog oružja, odnosno municije koje je lice držalo bez odobrenja nadležnog organa u kome nije potrebno dokazivati poreklo oružja i municije, a vlasnici koji registruju ili predaju oružje i municiju za vreme trajanja legalizacije ne mogu biti prekršajno, niti krivično gonjeni za ilegalno nabavljanje, držanje i nošenje oruža i municije.

36 Krivični zakonik („Sl. glasnik RS” br. 85/2005, 88/2005 - ispr., 107/2005 - ispr., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014 i 94/2016), Član 348.

Učesnici istraživanja smatraju da bi ove kampanje bile uspješnije ako bi bile praćene organizovanom i isplaniranom **medijskom kampanjom**, ali navode da bi informisanje bilo efikasnije da nisu ugašeni gotovo svi lokalni mediji. „Uvek moramo da polazimo od toga da taj neko ne mora da zna i da ne mora da bude obavješten, a da si ti dužan da preneseš svima. To bi moralo da bude jedna ozbiljna nacionalna kampanja koja neće biti kratkotrajna, nego proces koji mora dugo da traje i o kojem treba da se priča“ (Zemun). Dodaju i da je smanjenje količine ilegalnog oružja i broja zloupotrebe legalnog oružja tema od nacionalnog značaja, te bi zbog toga prostor za emitovanje promotivnih video spotova na nacionalnim medijima trebalo da bude ustupljen.

Građani i predstavnici lokalnih institucija i organizacija vide niz mogućnosti za **lokalizaciju nacionalnih kampanja za legalizaciju i predaju oružja**, i podizanje bezbednosne kulture držanja legalnog oružja. Oni u lokalizovanom pristupu vide brojne prednosti. Smatraju da bi se ovakvim kampanjama doprlo do mnogo većeg broja ljudi i da bi dodatna motivacija građana bila to što bi problem oružja sagledavali iz ugla konkretnih problema lokalne zajednice.

Kao ključne institucionalne mehanizme za sprovođenje ovakvih akcija građani vide mesne zajednice, lokalne savete za bezbednost i delovanje policije u zajednici. Kao primeri već uspostavljenih dobrih praksi navode se zajedničke akcije MUP-a, lokalnih institucija i organizacija u podizanju nivoa bezbednosti u saobraćaju, koje mogu biti primenjene i u slučaju ovih akcija. Ove kampanje sprovode se kontinuirano, sadržinski su prilagođene različitim ciljnim grupama i za njihovo sprovođenje predviđena su budžetska sredstva.

Građani i lokalne institucije i organizacije prepoznaju niz lokalnih aktera koji bi se mogli uključiti u ovakve akcije: tu se pre svega misli na proširivanje zakonski propisanog sastava lokalnih saveta za bezbednost uvođenjem predstavnika odbora za rodnu ravnopravnost, uključivanjem ženskih organizacija specijalizovanih za pružanje pomoći u slučajevima nasilja u porodici, zlostavljanja dece, lovačkih i streljačkih udruženja, škola i drugih aktera.

Učesnici istraživanja smatraju da ovakve kampanje ne moraju biti skupe: mogu se voditi preko socijalnih mreža, postavljanjem plakata u lokalnim zdravstvenim stanicama, školama i drugim lokalnim institucijama, organizovanjem tribina na nivou mesnih zajednica, isticanjem banera na masovnim sportskim događajima i volonterskim radom na promovisanju legalizacije oružja i bezbednog držanja legalnog oružja u pauzama masovnih skupova. Oni takođe ističu da bi ovakve kampanje mogle da finansiraju i kompanije kroz društveno odgovorno poslovanje. Sa druge strane, učesnici istraživanja koji se protive lokalizaciji kampanja ističu negativno profilisanje određenih sredina i/ili grupe ljudi.

Među učesnicima istraživanja ima i onih koji sve nacionalne i lokalne kampanje smatraju kontraproduktivnim, jer predaju oružja i smanjivanje njegove rasprostranjenosti vide kao način razoružavanja, ugrožavanja tradicije i slabljenja nacionalnih odbrambenih kapaciteta. Prema njihovom mišljenju, kampanje za razoružavanje imaju represivan karakter i izazivaju otpor među ljubiteljima oružja. Stoga se ovi sagovornici pre svega zalažu za promovisanje bezbednog čuvanja i rukovanja vatrenim oružjem.

6. ZAKLJUČAK I PREPORUKE: ZAJEDNIČKO DELOVANJE AKTERA NA NACIONALNOM I LOKALNOM NIVOU

Međunarodni i nacionalni ciljevi za suzbijanje terorizma, ekstremizma, radikalizacije i organizovanog kriminala i jačanje bezbednosti građana nameću državnim organima brojne zadatke u vezi sa smanjenjem rasprostranjenosti nelegalnog oružja i jačanjem kulture bezbednog posedovanja oružja. Polovični rezultati u sprovođenju prethodne strategije za kontrolu SALW-a nameću potrebu za svestranim sagledavanjem dosadašnjeg pristupa rešavanja ovog problema. Definisane nove Strategije za kontrolu lakog i streljačkog oružja (2017-2022) i pratećeg AP-a pružaju mogućnost za razmatranje novih pristupa u smanjenju rasprostranjenosti nelegalnog oružja i podizanje kulture bezbednog rukovanja legalnim oružjem, kako u pogledu načina sprovođenja akcija za legalizaciju, tako i u osmišljavanju promotivnih kampanja i informisanja građana o njima. Takođe, rad na novoj strategiji i AP-u pruža šansu za efikasnije korišćenje donatorskih i bolje planiranje i alokaciju domaćih resursa za finansiranje preventivnog delovanja.

Iskustva evropskih zemlja čiji građani poseduju veće količine legalnog oružja u odnosu na Srbiju (Švajcarska i Finska) i/ili imaju iskustvo u primeni najnovijih evropskih direktiva (sve obuhvaćene zemlje) i propisuju rigorozne procedure izdavanja dozvola za držanje oružja (posebno Rumunija), razvile su digitalizovane registre (Finska i Švajcarska) i imaju kako razvijene prakse multilateralne i bilateralne prekogranične saradnje (sve obuhvaćene zemlje), tako i iskustva u uključivanju građana i civilnog sektora u ove politike (sve obuhvaćene zemlje), te mogu biti od koristi pri koncipiranju nove Strategije i AP-a.

U vezi sa informisanjem građana i promovisanjem odgovornog posedovanja oružja posebno navodimo iskustva Rumunije u organizaciji veb-sajta Ministarstva unutrašnjih poslova na kojem se, na vidnom mestu, pozivaju građani da prijave sve slučajeve ilegalnog posedovanja oružja i/ili eventualne zloupotrebe nelegalnog i legalnog oružja i praksu isticanja informacija o mogućnosti da se građani obrate nadležnom policajcu u zajednici.

U vezi sa preventivnim delovanjem i podsticanjem građana da predaju nelegalno oružje ističemo iskustvo Finske gde ne postoje povremene akcije za legalizaciju, već je u pitanju kontinuirana aktivnost. U ovoj zemlji kampanje za odgovornu upotrebu oružja organizovane su kroz čvrstu saradnju MUP-a, lovačkih i streljačkih organizacija. Građani su u ove akcije uključeni kroz rad NVO koje blisko saraduju sa MUP-om i Nacionalnim direktoratom policije (eng. *National Police Board*) u pripremi legalizacije. MUP ima odličnu saradnju sa medijima koji, u okviru svojih uređivačkih politika, ovim temama pridaju zapaženo mesto.

Švajcarska federalna policija kao posebno korisne prakse za održavanje niske stope kriminalnih dela počinjenih vatrenim oružjem ističe – preventivno delovanje. To se pre svega postiže rigoroznom primenom i nadzorom nad sprovođenjem zakona, kontinuiranim izmenama zakonodavstva u skladu sa novim izazovima i razvijanjem elektronskog registra oružja na nivou kantona. Ovaj e-registar doprineo je razmeni informacija i olakšao proveru informacija o poreklu oružja i vlasniku, posebno u slučajevima kriminalnih radnji, ili izdavanja novih dozvola. Učešće građana u odlučivanju o ključnim pitanjima, uključujući i ova, obezbeđeno je kroz organizovanje referenduma.

Iskustvo delovanja SEESAC-a u regionu pokazuje da dobra saradnja MUP-a i Ministarstva odbrane, kontinuirana mogućnost predaje oružja, jačanje policije u

zajednici, saradnja sa širokim krugom aktera u društvu, rad sa civilnim sektorom i diversifikacija promotivnih kampanja u skladu sa različitim motivima zajednica da poseduju/angažuju se u promovisanju legalizacije nelegalnog oružja i dobrih praksi u držanju i rukovanju oružjem takođe doprinose jačanju bezbednosti građana.

Istraživanja CENTRA i drugih NVO pokazuju da je za jačanje preventivnog delovanja, i prepoznavanje rasprostranjenosti nelegalnog oružja i odgovornog posedovanja legalnog vatrenog oružja potrebna dugotrajna edukacija građana i stalan rad na podizanju svesti o važnosti ovih politika za bezbednost građana na nivou lokalnih zajednica.

Nalazi ovog i ranijih istraživanja CENTRA ukazuju na veliku zainteresovanost građana i civilnog sektora na nacionalnom i lokalnom nivou da se uključe u različite aktivnosti zarad povećanja bezbednosti svojih zajednica. Razvijanje promotivnih kampanja koje bi bile zasnovane na razumevanju specifičnih motiva građana za predaju oružja ili podizanje kulture upotrebe vatrenog oružja doprinelo bi efikasnijem prenošenju poruka takvih kampanja.

Proaktivno delovanje MUP-a na prevenciji i saradnja između nacionalnog i lokalnog nivoa vlasti u koordinaciji i zajedničkom sprovođenju ovakvih akcija od kritične je važnosti za njihov uspeh. Dobar primer planiranja ovakvog delovanja predstavlja dokument Ministarstva unutrašnjih poslova „Strateška procena od teškog i organizovanog kriminala” iz 2015. kojim je predviđena saradnja MUP-a sa drugim ministarstvima i lokalnim kancelarijama za mlade u vezi sa organizovanjem i sprovođenjem medijskih kampanja i preventivnih akcija, kao što je organizovanje javnih tribina, stručnih predavanja i objavljivanje edukativnih sadržaja u elektronskim i štampanim medijima u cilju obraćanja široj javnosti, edukacije stanovništva i podizanja svesti o opasnosti ilegalnog posedovanja i nestručne upotrebe vatrenog oružja.

S obzirom na uočenu vezu između nasilja u porodici i posedovanja vatrenog oružja i na rast popularnosti i posedovanja vatrenog oružja među mladim ljudima, kao ministarstva koja bi mogla imati tešnju saradnju sa MUP-om i imaju mogućnost sinhronizacije svojih aktivnosti, kako na nacionalnom, tako i na lokalnom planu (kroz Centre za socijalni rad, kancelarije za mlade, omladinske savete i odbore za mlade i druge mehanizme), nameću se: Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, Ministarstvo sporta i omladine, Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja i Koordinaciono telo za rodnu ravnopravnost pri Ministarstvu građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture.

Oslanjanje na infrastrukturu MUP-a i Ministarstva odbrane značajno bi doprinelo lakšem organizovanju aktera na lokalnom nivou, kako u organizacionom, tako i u stručnom smislu, s obzirom na to da ova dva ministarstva imaju razvijene ekspertске kapacitete za edukaciju građana i dece obuhvaćene obrazovnim sistemom.

Nacionalna i lokalna streljačka i lovačka udruženja kroz svoje podmlatke, specijalizovane medije i sopstvene kampanje mogu doprineti promociji ovih ciljeva posebno jer već imaju takva iskustva i razvijene kampanje. Tako je na primer Nacionalna asocijacija za oružje Srbije razvila radioničarski program za decu – „Oružje nije igračka i tačka“.

Ženske organizacije na nacionalnom nivou, kroz mrežu SOS telefona u slučaju nasilja u porodici na lokalnom nivou, i kroz delovanje Mreže OCD - Žene, mir i bezbednost u Republici Srbiji, takođe poseduju iskustva i kapacitete u organizovanju

ovakvih radionica. Jedna od primera jeste serija radionice „Nasilje se ne dešava nekom drugom“.

Finansiranje ovakvih preventivnih akcija na nacionalnom i lokalnom nivou može se finansirati iz sredstava Ministarstva unutrašnjih poslova kroz raspisivanje konkursa za medije, organizacije civilnog sektora i druge aktere; kroz korišćenje donatorskih i nacionalnih sredstava za promociju sprečavanja nasilja u porodici; finansiranje projekata za mlade na nacionalnom i lokalnom nivou. Na primer, sredstva opredeljena važećim akcionim planom za mlade i namenjena za podizanje svesti u vezi sa rizicima od rasprostranjenosti vatrenog oružja nisu iskorišćena, ali se novim Akcionim planom za 2018-2020. godinu može bolje isplanirati njihova upotreba. Takođe, ovi ciljevi mogu se ugraditi u lokalne akcione planove za mlade, od kojih najmanje 40 treba da bude usvojeno do kraja godine.

Sredstva za ovakve aktivnosti mogu se opredeljavati i na lokalnom nivou kroz postojeće programe projektnog finansiranja medija i civilnog sektora iz budžeta lokalnih samouprava.

PREDLOZI ZA MODELE DELOVANJA NA LOKALNOM NIVOU

- Razvijati saradnju i koordinaciju rada MUP-a kroz model policije u zajednici i lokalnih institucija i organizacija, posebno lokalnih saveta za bezbednost;
- Podstaci formiranje lokalnih saveta za bezbednost u zajednicama u kojima još ne postoje;
- Uključiti teme razoružanja, legalizacije nelegalnog oružja i podizanja kulture bezbedne upotrebe vatrenog oružja u strateške planove delovanja lokalnih saveta za bezbednost;
- Uključiti ove teme u delovanje mesnih zajednica kao mehanizama koji su prepoznati kao dobri modaliteti za organizovanje građana posebno u prigradskim i ruralnim oblastima;
- Podstaci uključivanje širokog spektra organizacija civilnog sektora u rad lokalnih saveta za bezbednost i na nivou mesnih zajednica;
- Obuhvatiti lokalnim delovanjem širok krug građana, od dece predškolskog uzrasta do mladih i starijih građana i kontinuirano podizati svest o važnosti smanjivanja rasprostranjenosti oružja i opasnosti od zloupotrebe vatrenog oružja;
- Razvijati lokalne kampanje za promociju legalizacije nelegalnog oružja kroz koordiniranu akciju na nacionalnom i lokalnom nivou i posebno razvijati poruke takvih kampanja s obzirom na lokalne bezbednosne probleme (na primer nasilje u porodici, vršnjačko nasilje itd) i razumevanje motiva građana da se uključe u ovakve akcije;
- Prednost dati finansijski povoljnim, a efikasnim kampanjama, na primer, isticanju plakata sa pozivima na legalizaciju oružja u mesnim policijskim stanicama, domovima zdravlja i drugim javnim ustanovama u prigradskim i ruralnim sredinama i organizovanju kampanja na socijalnim mrežama u urbanim sredinama;
- Posebnu pažnju pokloniti neformalnom delovanju na podizanju svesti o zloupotrebi vatrenog oružja kao što su volonterske akcije zagovaranja na velikim sportskim događajima, seoskim slavama i drugim okupljanjima. Jedna od dobrih ideja mogla bi biti i brendiranje lokalnih kampanja u skladu sa dobro poznatim motivima, kao što je na primer „niški merak“.

Centar za istraživanje javnih politika (CENTAR) je nevladina organizacija istraživačkog usmerenja (think tank), osnovana 2010. godine, koja se bavi ispitivanjem raznih aspekata bezbednosnog i socio ekonomskog statusa građana sa ciljem da utiče na poboljšanje primene javnih politika ili njihovu promenu.

Glavni cilj CENTRA je da svojim istraživanjima osvetli stvarne potrebe građana, i na taj način pomogne relevantnim donosiocima odluka da politike formulišu sa stanovišta „perspektive krajnjeg korisnika“, odnosno građana.

CENTAR neguje multi-disciplinarni pristup i u prvi plan stavlja terenska istraživanja jer smatra da je za dubinsko sagledavanje problema i formulisanje održivih javnih politika važno sagledati problematiku i sa centralnog i sa lokalnog nivoa.

CENTAR je do sredine 2017. godine sproveo više od 20 projekata, uključujući i one na regionalnom nivou. Njegovi projekti podržani su od strane međunarodnih organizacija i agencija (OEBS, UNDP, UNICEF, UNOPS, DCAF), vladinih organizacija i kancelarija, ministarstava, privatnih donatora – SDC i OSI, i inostranih akademskih institucija, kao i kroz programe poput Matre ambasade kraljevine Holandije u Srbiji. CENTAR je dobitnik granta za organizacioni razvoj Think Tank Fund Fondacije instituta za otvoreno društvo

Jelena Šapić i Filip Stojanović, *Građani na straži: Lokalni pristup u smanjivanju rasprostranjenosti oružja*, Centar za istraživanje javnih politika, Beograd, novembar 2017.

O AUTORIMA

Jelena Šapić je istraživačica u Centru za istraživanje javnih politika od novembra 2015. godine. Master studije na odseku za međunarodne odnose i evropske studije završila je 2014. godine kao stipendista Centralno-evropskog univerziteta. Prethodno je diplomirala na Fakultetu političkih nauka, smer međunarodni odnosi. Bila je stipendistkinja Fonda za mlade talente Ministarstva omladine i sporta Republike Srbije, kao i Fondacije Dragoslav Srejšević za mlade talente. Pohađala je Studije budućnosti Beogradske otvorene škole. Takođe, učestvovala je u TRAIN programu za Zapadni Balkan Nemačkog saveta za međunarodne odnose (DGAP).

Filip Stojanović je istraživač CENTRA od oktobra 2016. godine. Master i osnovne studije završio je na Fakultetu bezbednosti Univerziteta u Beogradu. Od januara do oktobra 2015. godine angažovan je kao student demonstrator na Fakultetu bezbednosti na predmetima Sistemi bezbednosti, Obaveštajne i bezbednosne službe i Uvod u studije bezbednosti, dok je od marta do septembra 2015. godine bio stažista u Programu Ujedinjenih nacija za razvoj – UNDP na projektu „Unapređena otpornost za odgovor na vanredne situacije“. Završio je Zimsku školu međunarodnih odnosa „Aktuelni politički i bezbednosni izazovi u međunarodnim odnosima“ koju je organizovao Institut za međunarodnu politiku i privredu u Beograd, kao najbolji polaznik. U toku dosadašnjeg istraživačkog rada, Filip je objavio nekoliko naučnih radova u časopisima iz kategorije M53, kao i nekoliko predloga praktičnih politika.

Autori: Jelena Šapić i Filip Stojanović

Mentori: Filip Ejđus i Tanja Jakobi

Dizajn: Žolt Kovač

Prelom: Jelena Šapić

Korektura i lektura: Marija Bulatović

Izdavač: Centar za istraživanje javnih politika, Beograd

Za izdavača: Branka Anđelković, urednica

Copyrights: Centar za istraživanje javnih politika

www.publicpolicy.rs

office@publicpolicy.rs

Pripremu ovog brifa omogućila je Misija OEBS-a u Srbiji uz podršku švedske vlade. Stavovi izrečeni u ovom tekstu ne odražavaju nužno zvaničan stav Misije OEBS-a u Srbiji i Švedske agencije za međunarodnu razvojnu saradnju.